

властивостей / Лизогуб В., Супрунович В., Пустовалов В., Гречуха С. // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2017. – №2. – С. 96-100.

6. Макаренко М.В. Методика проведення обстежень та оцінки індивідуальних нейродинамічних властивостей вищої нервової діяльності людини // Фізіологічний журнал. – 1999. – Т. 45, №4. – С. 125–131.

7. Мітова О.О. Уніфікований алгоритм комплексного контролю підготовленості спортсменів у командних спортивних іграх. / О.О. Мітова // Наука в Олімпійському спорті. – 2019. - №2 – С.16-28.

8. Москаленко Н.В. Влияние физической культуры и спорта на психофизиологическое состояние студентов / Москаленко Н.В., Ковтун А.А. // Физическое воспитание студентов. – 2012. – №3. – С. 83-86.

9. Хорошуха М.Ф. Особливості змін латентних періодів сенсомоторних реакцій у юних спортсменів 13-16 років в залежності від спрямованості їх тренувального процесу / М.Ф. Хорошуха // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. – 2012. – №8. – С. 103-109.

10. Шмаргун В.М. Руховий досвід і когнітивний розвиток // Практична психологія та соціальна робота. – 2005.- №5. – С.73-77.

11. Ingalhalikar M., Smith A., Parker D., Satterthwaite T.D., Elliott M.A., Ruparel K., Hakonarson H. Gur R.E., Gur R.C., and Verma R. Sex differences in the structural connectome of the human brain // PNAS January 14, 2014 111 (2) 823-828; <https://doi.org/10.1073/pnas.1316909110>

References

1. Halton F. (1996), "Nasledstvennost talanta: Zakoni y posledstviya" / Per. s anhl. – M.: Misl, 1996. – 272 s.
2. Hrytsyliak S. M. (2011), "Vplyv zasobiv basketbolu na stan fizychnoi pidhotovlenosti studentiv" / S. M. Hrytsyliak, B. D. Zubrytskyi // Fizychnye vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi. – 2011. – № 2. – S. 53-56.
3. Dus S. V. (2013), "Realizatsiia mety ta zavdan fizychnoho vykhovannia studentskoi molodi shliakhom orhanizatsii zaniat seksii z basketbolu" / S. V. Dus // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii : Pedahohika i psykholohiia. – 2013. – Vyp. 39. – S. 366-369.
4. Ivchenko O.M. (2020), "Skladova psykholohichnoi pidhotovky basketbolistiv na etapi poperednoi bazovoi pidhotovky u pidhotovchomu periodi" / Ivchenko O.M., Mitova O.O. // Slobozhanskyi naukovo-sportyvnyi visnyk. – 2020. – №4(78). – S. 37-42. Doi:10.15391/sns.v.2020-4.006.
5. Lyzohub V. (2017), "Tekhnolohiia vidboru basketbolistiv vysokoi kvalifikatsii za pokaznykamy neirodynamichnykh vlastyvostei" / Lyzohub V., Suprunovych V., Pustovalov V., Hrechukha S. // Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. – 2017. – №2. – S. 96-100.
6. Makarenko M.V. (1999), "Metodyka provedennia obstezhen ta otsinky indyvidualnykh neirodynamichnykh vlastyvostei vyshchoi nervovoi diialnosti liudyny" // Fiziolohichni zhurnal. – 1999. – Т. 45, №4. – S. 125–131.
7. Mitova O.O. (2019), "Unifikovanyi alhorytm kompleksnoho kontroliu pidhotovlenosti sportsmeniv u komandnykh sportyvnykh ihrakh". / O.O. Mitova // Nauka v Olimpiiskomu sporti. – 2019. - №2 – S.16-28.
8. Moskalenko N.V. (2012), "Vlyaniye fizycheskoi kulturi i sporta na psykhofyziolohicheskoe sostoianye studentov" / Moskalenko N.V., Kovtun A.A. // Fyzycheskoe vospytanye studentov. – 2012. – №3. – S. 83-86.
9. Khoroshukha M.F. (2012), "Osoblyvosti zmin latentnykh periodiv sensomotornykh reaktsii u yunykh sportsmeniv 13-16 rokiv v zalezhnosti vid spriamovanosti yikh trenuvalnogo protsesu" / M.F. Khoroshukha // Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia ta sportu. – 2012. – №8. – S. 103-109.
10. Shmarhun V.M. (2005), "Rukhovyi dosvid i kohnityvnyi rozvytok" // Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota. – 2005.- №5. – S.73-77.
11. Ingalhalikar M., Smith A., Parker D., Satterthwaite T.D., Elliott M.A., Ruparel K., Hakonarson H. Gur R.E., Gur R.C., and Verma R. Sex differences in the structural connectome of the human brain // PNAS January 14, 2014 111 (2) 823-828; <https://doi.org/10.1073/pnas.1316909110>

УДК 796.8.015.68

Коробко К. С.
аспірант кафедри теорії та методик фізичного виховання і спорту
Степаненко В. М.
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди", м. Переяслав

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КОНТРОЛЮ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ БОРЦІВ ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

В статті узагальнено дані досліджень із проблеми контролю техніко-тактичної підготовленості борців. Проаналізовано основні недоліки та обмеження в експериментальних дослідженнях, що стосуються питань контролю техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих борців.

Зазначено, що разом із загальними рисами змагальної діяльності, які притаманні всім видам двобоїв (оперативний характер та нестаціонарні умови діяльності, висока психічна напруженість, динамізм), існують і відмінні, що обумовлені перш за все правилами певного виду боротьби (розміри змагальних майданчиків, способи досягнення та визначення результату). Дані відмінності зумовлюють своєрідність техніко-тактичних дій

спортсменів у різних видах боротьби та передбачають необхідність застосування різних підходів щодо проблем контролю техніко-тактичної підготовленості у зв'язку з її психофізіологічною обумовленістю.

Визначено, що важливість психофізіологічних особливостей організму борців високої кваліфікації для забезпечення ефективної техніко-тактичної діяльності, обґрунтована на прикладі олімпійських видів двобоїв, але відсутність досліджень у даному напрямку в боротьбі сумо, обумовлює необхідність проведення спеціалізованих досліджень для реалізації комплексного підходу до контролю техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих сумоїстів.

Ключові слова: боротьба, психофізіологічні особливості, сумо, техніко-тактична підготовленість.

Коробко К. С., Степаненко В. М. Современные подходы к контролю технико-тактической подготовленности борцов высокой квалификации. В статье обобщены данные исследований по проблемам контроля технико-тактической подготовленности борцов. Проанализированы основные недостатки и ограничения в экспериментальных исследованиях, которые касаются вопросов контроля технико-тактической подготовленности квалифицированных борцов. Отмечено, что вместе с общими чертами соревновательной деятельности, присущих всем видам единоборств (оперативный характер и нестационарные условия деятельности, высокая психическая напряженность, динамизм), существуют и отличительные, они обусловлены прежде всего правилами определенного вида борьбы (размеры соревновательных площадок, способы достижения и определения результата). Данные отличия предопределяют своеобразие технико-тактических действий спортсменов в разных видах борьбы и предусматривают необходимость применения разных подходов относительно проблем контроля технико-тактической подготовленности в связи с ее психофизиологической обусловленностью. Определенно, что важность психофизиологических особенностей организма борцов высокой квалификации для обеспечения эффективной технико-тактической деятельности, обоснована на примере олимпийских видов единоборств, но отсутствие исследований данного направления в борьбе сумо, обуславливает необходимость проведения специализированных исследований для реализации комплексного подхода к контролю технико-тактической подготовленности квалифицированных сумоистов.

Ключевые слова: борьба, психофизиологические особенности, сумо, технико-тактическая подготовленность.

Korobko K., Stepanenko V. Modern approaches to control of technical and tactical readiness of highly qualified fighters. The aim of the research was a general analysis of modern approaches to the control of technical and tactical readiness of highly qualified wrestlers. The article summarizes the research data on the problems of control of the technical and tactical readiness of wrestlers. The main shortcomings and limitations in experimental studies, which relate to the control of technical and tactical readiness of qualified wrestlers, are analyzed.

It is noted that along with the general features of competitive activity inherent in all types of martial arts (operational nature and non-stationary conditions of activity, high mental tension, dynamism), there are also distinctive ones, they are primarily due to the rules of a certain type of wrestling (the size of the competitive grounds, the methods of achieving and determining result). These differences predetermine the originality of the technical and tactical actions of athletes in different types of wrestling and provide for the need to use different approaches regarding the problems of control of technical and tactical readiness in connection with its psychophysiological conditioning.

It is certain that the importance of the psychophysiological characteristics of the body of highly qualified wrestlers to ensure effective technical and tactical activity is justified by the example of Olympic martial arts, but the lack of research in this area in sumo wrestling necessitates specialized research to implement an integrated approach to control the technical and tactical readiness of qualified sumo wrestlers.

Key word: wrestling, psychophysiological characteristics, sumo, technical and tactical readiness.

Постановка проблеми. Враховуючи те, що організм спортсменів є складною динамічною, саморегульованою та ймовірно біологічною системою, досягнення вищої спортивної майстерності можливе тільки за умов ефективного управління на всіх етапах спортивної підготовки. Дієвість процесу управління, окрім іншого, забезпечується наявністю необхідного обсягу й частоти його цифрових характеристик, які отримують за допомогою контролю різних сторін підготовленості та функціональних можливостей спортсменів [2, с. 554].

Оскільки ситуативні види спорту, зокрема і единоборства характеризуються виключною варіативністю та діями в нестационарному середовищі (дії спортсмена залежать від дій суперника), природно, що головна увага науковців спрямована на проблемах контролю техніко-тактичної підготовки единоборців і факторів, що визначають її ефективність переважно в олімпійських видах двобоїв [1, с. 33, 3, с. 3, 4, с. 1].

Водночас необхідно відмітити активний розвиток і зростання популярності неолімпійських видів единоборств, зокрема боротьби сумо, та недостатнє науково-методичне забезпечення процесу контролю техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих сумоїстів [4, с. 2].

Специфіку окремих видів единоборств визначає характеристика змагальної діяльності, а саме, зміст техніко-тактичних дій та умови, в яких вони виконуються. Характерна особливість змагальних двобоїв у сумо – швидкоплинність сутички (зазвичай триває від 5 до 15 секунд), вирішальними є перші секунди сутички; обмеженість майданчика, вихід за межі якого призводить до поразки; жорсткий контакт головою й тулубом у момент зіштовхування двох атлетів, який за

потужністю не можна порівняти ні з одним із зіткнень у інших видах боротьби [5, 16].

Наведеними положеннями визначається необхідність узагальнення сучасних підходів до контролю техніко-тактичної підготовленості борців високої кваліфікації з метою виокремлення шляхів його вдосконалення в неолімпійських видах єдиноборств, зокрема й боротьбі сумо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш актуальним та перспективним напрямком підвищення рівня спортивної майстерності борців є вдосконалення інформаційного супроводу процесів контролю та управління тренувальною і змагальною діяльністю [1, с. 5, 4, с. 5, 6, с. 7].

Необхідно відзначити, що переважна більшість досліджень у галузі контролю техніко-тактичної підготовленості борців високої кваліфікації спрямована на визначення рухових (технічних) компонентів дій без урахування психофізіологічних особливостей які обумовлюють ефективність їх тактичної реалізації в тренувальній та змагальній діяльності

Проте необхідно відзначити дослідження в яких вирішені питання контролю технічної підготовленості з урахуванням психофізіологічних особливостей [3, с. 5] та виявлено інформативні критерії психофізіологічного стану борців високої кваліфікації в олімпійських видах боротьби [6, с. 9].

Водночас активно розвиваються неолімпійські види боротьби які відрізняються з поміж інших високою видовищністю. Зростання популярності та наявність сформованої системи міжнародних і національних змагань вимагає наукового обґрунтування підходів до контролю та управління процесом підготовки. Це обумовило появу окремих наукових досліджень проблем контролю в неолімпійських видах боротьби, зокрема розроблено програму комплексного контролю спеціальної підготовленості кваліфікованих борців у бойовому самбо [4, с. 3]. Спроби наукового вирішення питань удосконалення процесу підготовки кваліфікованих сумоїстів обмежуються дослідженнями С. В. Цоя, в яких уніфіковано класифікацію техніко-тактичних дій та розроблено методику їх реєстрації в процесі змагальної діяльності. Одержані дані дозволили розробити модельні характеристики техніко-тактичної підготовленості та авторську методику техніко-тактичної підготовки кваліфікованих жінок-сумоїсток [5, с. 116].

Врахування наявних підходів обумовлює необхідність обов'язкового визначення та врахування психофізіологічних особливостей організму в процесі контролю техніко-тактичної підготовленості борців високої кваліфікації.

Мета дослідження – провести загальний аналіз сучасних підходів до контролю техніко-тактичної підготовленості борців високої кваліфікації.

Методи та організація дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та мережі Інтернет, а також досвіду передової практики.

Результати дослідження та їх обговорення. Дослідження багатьох вчених [1, с. 6 3, с. 4, 6. с. 7] дозволяють стверджувати, що ефективність змагальної діяльності з вирішенням оперативних завдань в екстремальних умовах, окрім іншого, обумовлюється певними індивідуальними властивостями, які, з одного боку, сприяють розвитку спеціальних здібностей, а з іншого, залежать від психофізіологічних особливостей організму спортсмена.

Окрім того, дослідження виконані на прикладі кваліфікованих спортсменів-єдиноборців показали, що основою своєрідності техніко-тактичної діяльності є властивості нервової системи та їх психологічні прояви [3, с. 5, 6, с. 8].

Як правило, сильною нервовою системою відрізняються спортсмени, що схильні до темпового виконання техніко-тактичної дій.

Динамічність і рухливість нервових процесів пов'язують зі швидкістю "впрацьовування" та зміною структури застосовуваних технічних прийомів у відповідь на зміну тактичної ситуації. Змагальна діяльність таких спортсменів базується на великій різноманітності вчасно використовуваних техніко-тактичних дій.

Баланс нервових процесів пов'язують, перш за все, зі стійкістю реакції на екстремальні ситуації, стабільністю та надійністю техніко-тактичних дій. Отже, у даному випадку маємо справу з універсальним фактором ефективності змагальної діяльності.

У теорії спорту більшість досліджень процесу контролю техніко-тактичної підготовленості у зв'язку з її психофізіологічною обумовленістю, виконана на прикладі двобоїв (боксу, боротьби, фехтування). Це свідчить про те, що саме у двобоях психофізіологічні особливості виявляються особливо яскраво та значною мірою обумовлюють індивідуальні характеристики змагальної діяльності спортсмена [4, с. 2].

Проте переважне педагогічне спрямування досліджень процесу контролю техніко-тактичної підготовленості, виключно за показниками техніко-тактичних дій при вирішенні змагальних завдань та подальшою розробкою модельних характеристик, зазвичай унеможливує врахування психофізіологічних особливостей єдиноборців.

У даному випадку необхідно відзначити дослідження Ю. А. Радченка [3, с. 5], який характеристики змагальної діяльності борців греко-римського стилю визначав шляхом аналізу обсягів та результативності технічних прийомів із урахуванням психофізіологічного стану спортсменів. Зокрема виявлено інформативні показники психофізіологічного стану: латентний період простої зорово-моторної реакції (ЛП ПЗМР), латентний період складної зорово-моторної реакції (ЛП СЗМР) у змагальному періоді та встановлено взаємозв'язок між часом фази відриву при виконанні кидка з партеру і психофізіологічним станом у борців високої кваліфікації. Це дало можливість автору розробити та впровадити програму контролю технічної підготовленості з урахуванням психофізіологічного стану борців греко-римського стилю високої кваліфікації.

Також необхідно проаналізувати дослідження В. В. Шацьких [6, с. 9] щодо визначення критеріїв психофізіологічного стану організму борців високої кваліфікації в умовах поточного контролю для корекції тренувального

процесу (на прикладі кваліфікованих борців греко-римського стилю). Зокрема, автором розроблено інформативні кількісні критерії психофізіологічного рейтингу стану організму борців високої кваліфікації, за допомогою якого можна здійснювати поточний контроль і корекцію тренувального процесу та прогнозувати ефективність змагальної діяльності. Окрім того, зазначено, що сформований психофізіологічний рейтинг стану організму борців високої кваліфікації, отриманий за інформативними методами дослідження в умовах поточного контролю, узгоджується з показниками ефективності змагальної діяльності.

Заслужують уваги наукові дослідження О. Б. Заповітряної [1, с. 8], спрямовані на виявлення взаємозв'язку вікових психофізіологічних станів кваліфікованих борців із ефективністю змагальної діяльності на заключних етапах багаторічної підготовки. Зокрема виявлено відмінності в проявах когнітивних характеристик сприймання та переробки зорової інформації за показниками: продуктивності, ефективності та швидкості зорових сприймань і балансу нервових процесів між борцями високої кваліфікації різних вікових груп. Як структурний компонент управління, запропоновано та апробовано способи корекції складових індивідуального плану підготовки до головних змагань року.

Дані отримані в наведених дослідженнях безумовно свідчать про психофізіологічну обумовленість своєрідності виконання техніко-тактичних дій та необхідність комплексного підходу до контролю техніко-тактичної підготовленості.

Відзначаючи цінність даних робіт, необхідно звернути увагу на те, що вони виконані на прикладі висококваліфікованих борців греко-римського стилю, а значні відмінності характеристик та умов ведення змагальної діяльності в неолімпійських видах боротьби, зокрема боротьбі сумо, вимагають спеціалізованих досліджень.

Недостатня увага науковців до проблем контролю процесу спортивної підготовки в неолімпійських видах боротьби вимагає глибшого аналізу наявних досліджень.

Результати експериментальних досліджень Р. А. Троня [4, с. 3], які виконані на прикладі кваліфікованих борців бойового самбо, дозволили розробити програму контролю спеціальної підготовленості та довести її ефективність у процесі змагальної діяльності. Програма розроблена за допомогою наступних отриманих даних:

- кількісних характеристик змагальної діяльності за показниками обсягу, ефективності та результативності техніко-тактичних дій;
- інформативних показників спеціальної підготовленості, від яких залежить рівень спортивної майстерності та результативність змагальної діяльності;
- характерних особливостей впливу психофізіологічного та функціонального стану серцево-судинної системи організму на результативність змагальної діяльності спортсменів.

З поміж інших неолімпійських видів двобоїв особливою видовищністю та зростаючою популярністю вирізняється японська боротьба сумо. Через те, що школи й клуби, в яких тренуються японські сумоїсти недоступні для сторонніх, інформація про тренування професійних борців має загальний характер без детального опису методик підготовки [5, с. 4]. Це положення обумовлює необхідність глибшого аналізу характерних особливостей змагальної діяльності боротьби сумо.

Разом із розвитком сумо, формувалась певна система знань, змінювались правила змагань та зовнішній вигляд майданчика для проведення двобоїв, збільшувався техніко-тактичний арсенал сумоїстів [5, с. 26].

Сумо – це вид боротьби в пов'язці на стегнах (мавасі) на спеціально обладнаному майданчику (дохьо).

Борці змагаються на квадратному майданчику 7,27 × 7,27 м, який має назву дохьо, в його центрі розташоване коло діаметром 4,55 м. В середині кола, на відстані 70 см позначені дві паралельні стартові лінії – сікірісен. На лініях, борці займають стартову позицію – сікірі. Далі за командою арбітра (гьодзі) розпочинається боротьба [5, с. 15].

В боротьбі сумо, як і в інших видах спорту, правила диктують змагальну поведінку та визначають техніко-тактичні засоби ведення двоюбою.

Правила визначення переможця в боротьбі сумо надзвичайно прості: перемагає борець, який виштовхнув суперника за межі кола дохьо або примусив доторкнутися дохьо будь-якою частиною тіла, окрім ступнів ніг.

Для досягнення перемоги в боротьбі сумо застосовують техніко-тактичні дії з багатьох видів двобоїв, які дозволені правилами. Ґрунтовний аналіз допоміг встановити багато спільних рис, наприклад:

- оголені тулуб, руки й ноги (вільна та греко-римська боротьба);
- захоплення за пояс (в сумо – пов'язка мавасі) (самбо, дзюдо, кураш, хуреш та ін.);
- впливи на суглоби в стійці (бойове самбо, хапкідо, джиу-джитсу);
- виведення з рівноваги (самбо, дзюдо, айкідо);
- поштовхи руками, подсічки ногами, блокування, відходи з лінії атаки, переміщення (карате, бокс, ушу).

Характерна особливість сумо – швидкоплинність двоюбою, зазвичай він триває від 5 до 15 секунд, вирішальними є перші секунди сутички (за правилами змагань сутичка може тривати до 5 хвилин, але на практиці такі випадки майже не зустрічаються). В двобої сумоїстів важливим є початок сутички – стартове положення (сікірі) та стартовий ривок (татіай). Результат сутички переважно залежить від швидко-силового характеру стартового ривка. Сумоїст, який виграє стартовий ривок, у 80 % випадків перемагає в сутичці [5, с. 17].

Досягнення перемоги сумоїста в двобої залежить від надійності його техніко-тактичних дій, тому що будь-який невдалий рух може призвести до поразки. Це обумовлює великий обсяг традиційних спеціальних вправ, які застосовуються в підготовці японських професійних сумоїстів [5, с. 18].

Щодо питань контролю, необхідно відмітити, що в боротьбі сумо значно простіше оцінювати техніко-тактичні дії за кількісними і якісними критеріями, оскільки будь-яка позитивно оцінена дія призводить до перемоги. Але труднощі в процесі контролю виникають через значний арсенал техніко-тактичних дій.

Вирішення даної проблеми запропоновано в дослідженнях С. В. Цоя [5, с. 6]. Через значні протиріччя в існуючих класифікаціях техніки й тактики боротьби сумо, автором було розроблено класифікацію спеціальних вправ і техніко-тактичних дій сумоїстів. Це дало можливість обґрунтувати систему реєстрації й аналізу змагальної і тренувальної діяльності сумоїсток, яка дозволяє визначити рівень техніко-тактичної підготовленості спортсменок. Автором також розроблені показники – "Тактичної активності" та "Тактичних обманних дій", які використовувались для якісного аналізу тактичної підготовленості. Враховуючи важливість психофізіологічних особливостей організму борців високої кваліфікації для забезпечення ефективної техніко-тактичної діяльності, обґрунтовану на прикладі олімпійських видів двобоїв, необхідно відзначити відсутність досліджень у даному напрямку в боротьбі сумо. Очевидно, що через значні відмінності в характеристиках змагальної діяльності виникає необхідність проведення спеціалізованих досліджень для реалізації комплексного підходу до контролю техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих борців сумо.

Висновки та перспективи подальших досліджень:

1. Узагальнення даних досліджень із проблеми контролю техніко-тактичної підготовленості борців високої кваліфікації виявило ряд невирішених питань. Зокрема, проаналізовані дослідження, мають певні обмеження:

- переважне педагогічне спрямування досліджень процесу контролю техніко-тактичної підготовленості, виключно за показниками техніко-тактичних дій при вирішенні змагальних завдань та подальшою розробкою модельних характеристик, зазвичай унеможливує врахування психофізіологічних особливостей єдиноборців;

- конкретні рекомендації щодо контролю техніко-тактичної підготовленості борців високої кваліфікації у зв'язку її психофізіологічною обумовленістю, запропоновані переважно в олімпійських видах боротьби.

2. Разом із загальними рисами змагальної діяльності, які притаманні всім видам двобоїв (оперативний характер та нестационарні умови діяльності, висока психічна напруженість, динамізм), існують і відмінні, що обумовлені перш за все правилами певного виду боротьби (розміри змагальних майданчиків, способи досягнення та визначення результату). Дані відмінності зумовлюють своєрідність техніко-тактичних дій спортсменів у різних видах боротьби та передбачають необхідність застосування різних підходів щодо проблем контролю техніко-тактичної підготовленості у зв'язку з її психофізіологічною обумовленістю.

3. Важливість психофізіологічних особливостей організму борців високої кваліфікації для забезпечення ефективної техніко-тактичної діяльності, обґрунтована на прикладі олімпійських видів двобоїв, але відсутність досліджень у даному напрямку в боротьбі сумо, обумовлює необхідність проведення спеціалізованих досліджень для реалізації комплексного підходу до контролю техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих сумоїстів.

Література

1. Заповітряна О. Б. Вікові особливості психофізіологічних станів у борців високої кваліфікації на заключних етапах багаторічної підготовки : дис. ... к-та наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.01 / Нац. ун-т. фіз. вих. і спорту України. Київ, 2015. 195 с.

2. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в Олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : уч. пособ. Киев : Олимпийская литература, 2004. 808 с.

3. Радченко Ю. А. Контроль технічної підготовленості борців греко-римського стилю з урахуванням психофізіологічних особливостей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та. наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.01. Київ, 2011. 14 с.

4. Тронь Р. А. Контроль спеціальної підготовленості кваліфікованих спортсменів у бойовому самбо : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та. наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.01. Київ, 2014. 20 с.

5. Цой С. В. Техничко-тактическая подготовка сумоисток : дисс. ... к-та пед. наук : 13.00.04 / Российск. гос. ун-т. физ. культ., спорта и тур. Москва, 2008. 157 с.

6. Шацьких В. В. Інформативні критерії психофізіологічного стану організму борців високої кваліфікації в умовах поточного контролю : дис. ... к-та наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.01 / Дніпропетр. держ. ін-т. фіз. культ. і спорту. Дніпропетровськ, 2014. 206 с.

Referense

1. Zapovitriana O. B. (2015). Vikovi osoblyvosti psykhofiziolohichnykh staniv u bortsiv vysokoї kvalifikatsii na zakliuchnykh etapakh bahatorichnoi pidhotovky. [Age features of psychophysiological states in highly qualified wrestlers at the final stages of long-term training]. (Candidates thesis). Nats. un-t. fiz. vykh. i sportu Ukrainy. Kyiv. [in Ukrainian].

2. Platonov V. N. (2004). Systema podhotovky sportsmenov v Olympyiskom sporte. Obshchaia teoriya i ee praktycheskye prylozheniya. [Athlete training system in Olympic sports. General theory and its practical applications]. Kyev : Olympyiskaia lyteratura. [in Ukrainian].

3. Radchenko Yu. A. (2011). Kontrol tekhnichnoi pidhotovlenosti bortsiv hreko-rymskoho styliu z urakhuvanniam psykhofiziolohichnykh osoblyvostei [Control of technical readiness of Greco-Roman style wrestlers taking into account psychophysiological features]: (Candidates thesis). Kyiv. [in Ukrainian].

4. Tron R. A. (2014). Kontrol spetsialnoi pidhotovlenosti kvalifikovanykh sportsmeniv u boiovomu sambo [Control of special training of qualified athletes in combat sambo] (Candidates thesis). Kyiv. [in Ukrainian].

5. Tsoi S. V. (2008). Tekhnyko-taktycheskaia podhotovka sumoystok [Technical and tactical training of sumo wrestlers]. (Candidates thesis). Moskva. [in Russian].

6. Shatskykh V. V. (2014). Informatyvni kryterii psykhofiziolohichnoho stanu orhanizmu bortsiv vysokoї kvalifikatsii v umovakh potochnoho kontroliu. [Informative criteria of the psychophysiological state of the body of highly qualified wrestlers in the current control] (Candidates thesis).. Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].